Nu skrotar vi skräpet

Göteborgs Stad

FÖREBYGG AVFALL PÅ ÄLDREBOENDET

Vägledning

www.goteborg.se

Innehåll

Inledning....3

Det bästa avfallet är det som aldrig uppstår....4

Därför ska vi förebygga avfall....5

Låt Sekelbo visa vägen....6

Vad innehåller avfallet?....10

Därför blir det avfall....12

Åtgärder som minskar avfallet på ert äldreboenden....13

Förebygg matsvinn....14

Minska avfall från inkontinensskydd....18

Använd färre engångsprodukter....20

Fler åtgärder som ger resultat....23

Sekelbos samlade resultat....25

40 åtgärder som minskade Sekelbos avfall....27

Källor....29

Läs mer....29

Kretslopp och vatten, Göteborgs Stad 2016

Förebygg avfall på äldreboende bygger på ett pilotprojekt som genomförts i ett samarbete mellan Sekelbo äldreboende i Stadsdelsförvaltningen Östra Göteborg och förvaltningen Kretslopp och vatten i Göteborgs Stad.

Förebygg avfall på äldreboende är ett delprojekt i det större projektet Förebygga avfall i Göteborgs Stad som har drivits av Kretslopp och vatten för att öka resurshushållningen och minska Göteborgs Stads klimatpåverkan. Inom projektet har också vägledningar och checklistor för att förebygga avfall på kontor, skola och förskola tagits fram. Allt material finns på goteborg.se och på Göteborgs Stads intranät under Miljöarbete i staden.

Konsult: Tyréns AB
Foton: Johanna Montell.
Formgivning och illustrationer: Where is my Pony AB

Nu minskar vi avfallet på våra äldreboenden

När avfallet minskar, minskar också påverkan på klimat och miljö. Kostnaderna för inköp av engångsartiklar och mat sjunker. Avfallsavgifterna reduceras. Det går åt mindre arbetstid för inköp och avfallshantering. Lokalerna kan utnyttjas effektivare och arbetsmiljön förbättras. Med minskade utgifter för inköp och avfall kan en större andel av resurserna läggas på omsorgen om de äldre.

Den här vägledningen innehåller praktiska tips och goda exempel på hur ni kan minska avfallet på ert äldreboende. Den riktar sig till chefer, undersköterskor, sjuksköterskor, miljöombud, vaktmästare, inköpsansvariga, lokalvårdare och andra som arbetar inom äldreomsorgen. Vägledningen kan också användas av andra verksamheter som vill ha inspiration och idéer för att arbeta avfallsförebyggande. Alla kan bidra!

Vägledningen baseras på ett pilotprojekt som genomfördes på äldreboendet Sekelbo i stadsdelsförvaltningen Östra Göteborg i samarbete med förvaltningen Kretslopp och vatten 2015–2016. På bara ett halvår minskade Sekelbo sitt matavfall med 23 procent och sitt restavfall med 10 procent.

Erfarenheterna visar att många små, ofta enkla, åtgärder tillsammans ger stora vinster. Det handlar om allt från produktval, inköp, logistik till förvaring och användning. Att fråga varför avfallet uppstår är nyckeln till att hitta åtgärden som minskar det.

Göteborgs Stads verksamheter orsakar årligen minst en halv miljon ton avfall. Enligt stadens miljöprogram har alla verksamheter ansvar för att minska avfallet och vara förebilder för invånarna i Göteborg.

Om fler tar efter Sekelbos goda exempel kan vi åstadkomma viktiga resultat med ganska små insatser. Använd vägledningen och gå igenom vilka åtgärder ni kan göra på ert äldreboende. Då får ni en bra start på vägen mot mindre avfall.

Tillsammans kan vi minska avfallet!

”Göteborg ska bli en föregångare i miljöfrågor och en av världens mest progressiva städer i att åtgärda klimat och miljöproblem. Därför måste vi påbörja förändringsarbetet hos oss själva, dels för att vi trovärdigt ska kunna påverka andra och dels för att vi är en stor organisation med betydande miljöpåverkan”.

Göteborgs Stads Miljöprogram 2013

”Hushållsavfallsmängderna per person i Göteborg ska minska med minst 30 procent till år 2030 jämfört med år 2010.”

Klimatstrategiskt program för Göteborg 2014

Det bästa avfallet är det som aldrig uppstår

Att förebygga avfall är att minska mängden avfall och avfallets farlighet. Det är något du gör innan en produkt blir avfall. Det förebyggande arbetet handlar alltså inte om källsortering utan om det vi gör vid till exempel inköp, lagring och användning för att förhindra att produkter blir avfall överhuvudtaget.

Gå uppåt i avfallstrappan

Avfallshierarkin, eller avfallstrappan, är en del av EU-lagstiftningen och säger att avfall i första hand ska förebyggas. I andra hand kommer återanvändning av produkter, i tredje återvinning av material, i fjärde hand energiåtervinning och sist deponering. Ju högre upp i avfallstrappan desto mindre påverkas miljön.

Därför ska vi förebygga avfall

1

För miljöns skull

Allt avfall var en gång nya produkter. För att producera dem krävdes råvaror, energi och kemikalier. Den största miljöpåverkan under en produkts livscykel sker i de allra flesta fall vid tillverkningen. Ju mindre som slängs desto mindre behov av nya produkter och desto mindre påverkas klimat och miljö. Även om materialet i avfallet kan återvinnas är det mycket bättre för klimatet och miljön att undvika att avfallet överhuvudtaget uppstår.

2

För att få tid och pengar över till annat

Genom att förebygga avfall kan både inköpskostnader och avfallsavgifter sänkas. Det går åt mindre tid för att hantera produkter och avfall. Arbetsmiljön kan förbättras och lokalerna kan utnyttjas effektivare när behovet av avfallsutrymmen minskar. Allt detta ger pengar och tid över som istället kan användas till kärnverksamheten.

3

För att nå mål och följa lagen

Genom att förebygga avfall följer vi lagstiftningen och bidrar till att uppfylla nationella och lokala miljömål. Att förebygga avfall ska prioriteras enligt EU:s avfallshierarki. Att avfallsmängderna ska minskas anges bland annat i det nationella miljömålet God bebyggd miljö och i kommunernas lokala avfallsplaner.

CO_2

För varje kilo hushållsavfall som förebyggs minskar klimatpåverkan med i genomsnitt 3 kg koldioxidekvivalenter (IVL 2010). En stor del av avfallet på äldreboenden är jämförbart med hushållsavfall.

Det finns 57 äldreboenden i Göteborgs Stads regi. Om alla minskade sitt matavfall lika mycket som Sekelbo, skulle de totala inköpskostnaderna för livsmedel sänkas med cirka 5 miljoner kronor per år. Om de dessutom skulle minska användningen av inkontinensskydd och andra engångsprodukter i samma utsträckning som Sekelbo, skulle inköpskostnaderna sänkas med ytterligare nära 6 miljoner kronor per år.

Sekelbo minskade tyngden på sina soppåsar och matavfallspåsar med cirka 13 kg per dag. Det innebär att medarbetarna får 4,6 ton mindre avfall att ta hand om och bära ut per år.

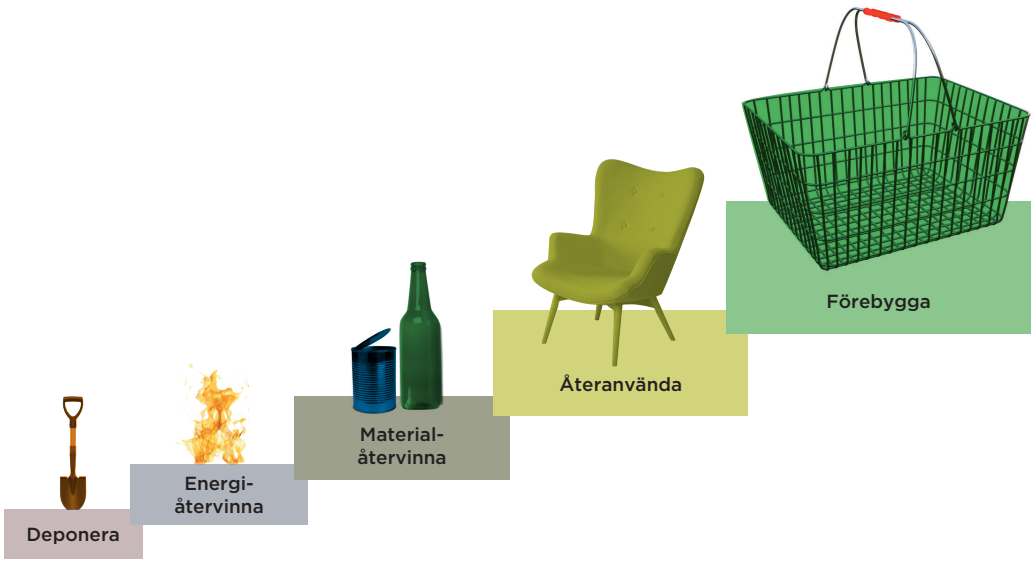

Låt Sekelbo visa vägen

Äldreboendet Sekelbo är en inspirationskälla för alla som vill arbeta praktiskt med att förebygga avfall. På ett halvår minskade Sekelbo matavfallet med 23 procent och restavfallet med 10 procent. Den årliga klimatpåverkan reducerades med motsvarande drygt 10 ton koldioxidutsläpp. Kostnaderna för inköp minskade med cirka 140 000 kronor per år och för avfallshantering med 3200 kronor per år. Pengar som istället kan användas för att förbättra kärnverksamheten.

Så gjorde Sekelbo

40 åtgärder på ett år

Sekelbo ligger i stadsdelen Kortedala och tillhör stadsdelsförvaltningen Östra Göteborg. Äldreboendet har cirka 50 hyresgäster och lika många medarbetare.

Under 2015 och 2016 deltog Sekelbo som pilotverksamhet i projektet Förebygga avfall i Göteborgs Stad. Sekelbo genomförde 40 åtgärder för att förebygga avfall. Hur de gick tillväga kan du läsa om i de röda Sekelbotexterna som finns i vägledningen. Sekelbos samlade resultat hittar du på sidan 25. De rutiner för äldreboenden som togs fram i samband med projektet finns att läsa i sin helhet på goteborg.se/forebyggavfall.

Det avfallssnåla äldreboendet

Projektet Det avfallssnåla äldreboendet började med en workshop i april 2015. Där gick de fem miljöombuden, cheferna, vaktmästaren och en chef från måltidsverksamheten samt medarbetare från Kretslopp och vatten igenom hur mycket och vilken typ av avfall som Sekelbo orsakade. Deltagarna identifierade orsaker till att avfallet uppstår och tittade på goda exempel.

– Vi upptäckte ganska snabbt att tre saker var viktigast att arbeta med: inkontinensskydd, matsvinn och engångsprodukter av plast, säger undersköterskan Birgitta Glada.

Sekelbo valde att arbeta med de tre områdena. På miljöombudsmötena, som var basen för projektet, diskuterades idéer och åtgärder. Beslut om vad som skulle genomföras togs löpande av medarbetarna och cheferna på dessa möten som hölls en gång i månaden. Även kostombudsgruppen, inkontinensombudsgruppen och hygienombudsgruppen deltog i arbetet.

Arbetsgruppen som drev projektet, nerifrån vänster: Camilla Eriksson, undersköterska och miljöombud, enhetschef Cristina Foconi, Hafije Doroci, Ann-Therese Kjellsson, Birgitta Glada, undersköterskor och miljöombud, Kjell Eriksson, enhetschef, Panagiotis Zafiriou, undersköterska och miljöombud. Vaktmästare Mats Hugosson deltog också.

Så gjorde Sekelbo

Sekelbos enhetschefer: Alla borde göra det här

– Alla arbetsplatser borde göra det vi har gjort här. Det är inte arbetsamt och det lönar sig både miljömässigt och ekonomiskt, berättar Cristina Foconi. Hon var enhetschef på Sekelbo när arbetet med det avfallssnåla äldreboendet genomfördes.
- Det viktigaste är att personalen förstår varför vi gör detta. Då skapar vi det engagemang och den motivation som behövs för att lyckas.
Cristina berättar att alla medarbetare informerades muntligt vid projektets start och fick skriftlig information varje månad om vad som var på gång. Inför projektavslutningen hölls en halvtimmes information på alla arbetsplatsträffar. Även de boende behöver involveras, menar Cristina, och det måste vara medarbetarna som berättar för dem varför olika åtgärder genomförs.
Något Cristina vill skicka med till andra äldreboenden och verksamheter som vill minska sitt avfall är att det, tvärt emot vad man kan tro, inte går åt mer tid.
– I början av ett förändringsarbete är det många som undrar hur de ska hinna med allt. Men efterhand märker alla att jobbet inte blir mer tidskrävande än förut. Vissa saker tar lite längre tid, som att gå oftare på toaletten med de boende, medan andra tar mindre tid, som att göra inköp, hantera avfall, hämta och fylla på allt engångsmaterial och ta emot leveranser.

Sekelbos tips för att lyckas

1

Mät avfallet
Att se hur mycket avfall verksamheten orsakar motiverar och gör det enklare att välja åtgärder för att minska avfallet. Åskådliggör mätresultaten för alla medarbetare.

2

Motivera
Utbilda personalen om vinsterna, för miljön, ekonomin och för verksamheten, av att förebygga avfall. Använd goda exempel från andra verksamheter.

3

Engagera
På en arbetsplats finns ofta någon eller några som är speciellt miljöintresserade eller har kommit på smarta sätt att göra verksamheten bättre och effektivare. Använd deras engagemang och kreativitet!

4

Förankra
För att kunna genomföra de förändringar som behövs måste ledningen vara engagerad och villig att fatta de beslut som krävs. Andra nyckelpersoner är inköpare, kostombud, inkontinensombud och de som har hand om avfallshanteringen.

5

Anta och följ rutiner
Många av åtgärderna som minskar avfallet handlar om att skapa, ändra och följa rutiner. Kommunicera hur och varför medarbetarna ska jobba enligt de nya rutinerna och vilka resultat som kan väntas. Följ upp rutinerna på arbetsplatsträffar och ändra vid behov. Håll det förebyggande arbetet levande. Ha det som en stående punkt på APT.

6

Fira framgångarna
Sätt upp mål, och fira när ni når dem!

Vad innehåller avfallet?

Det avfall som uppkommer på ett äldreboende liknar det avfall som uppkommer i ett hushåll. Det består av matavfall, förpackningsavfall, tidningsavfall, grovavfall (till exempel möbler), farligt avfall och restavfall (sådant som vi lägger i soppåsen).

Mängden utsorterat matavfall från äldreboenden är mellan 100 och 200 kg per boende och år. Restavfallet uppgår till mellan 350 och 700 kg per boende och år. Uppgifterna baseras på statistik för 2015 från sju äldreboenden i Göteborgs Stad.

Restavfallet från äldreboenden består till största delen av använda inkontinensskydd (blöjor) men även av engångsprodukter som draglakan, sittunderlägg, tvättlappar, duschförkläden, pappershanddukar, medicinkoppar och engångshandskar.

De små mängder farligt avfall som uppkommer på äldreboenden består av elavfall, som batterier, ljuskällor och elektriska och elektroniska apparater. Det kan också vara läkemedelsavfall (medicinrester, sprutor), samt kemikalier (rengöringsmedel, aceton). På äldreboendets kontorsdel uppstår också mindre mängder pappersavfall.

Så kan du göra i Göteborg

Verksamheter med avfallsabonnemang i Göteborg kan prenumerera gratis på månadsvis statistik för restavfall och matavfall från Kretslopp och vatten, Göteborgs Stad. Kontakta kundservice @kretsloppochvatten.goteborg.se Enligt Göteborgs Stads ramavtal för insamling av verksamhetsavfall kan beställaren begära ut statistik över hämtade avfallsmängder av det företag som samlar in avfallet.

Avfallets klimatpåverkan

Den totala klimatpåverkan över en livscykel skiljer sig åt mellan olika typer av avfall. Störst klimatpåverkan per kilo har elektriskt och elektroniskt avfall (elavfall), därefter kommer textilavfall (IVL 2010). Förpackningar och andra produkter som innehåller mycket metall och plast har också en betydande klimatpåverkan.

Cirka 75 procent av klimatpåverkan från avfallet på äldreboende kommer från restavfallet. Knappt 20 procent kommer från matavfallet. Resterande fem procent kommer från förpackningar, där plastförpackningarna har störst klimatpåverkan.

För att minska klimatpåverkan från äldreboenden är det bra att i första hand förebygga avfall som kommer från inkontinensskydd, mat och engångsprodukter av plast.

Uppgifterna om klimatpåverkan bygger på en sammanvägning av avfallsstatistik från äldreboenden och klimatdata från IVL Svenska Miljöinstitutet. Grovavfall har inte ingått i jämförelsen.

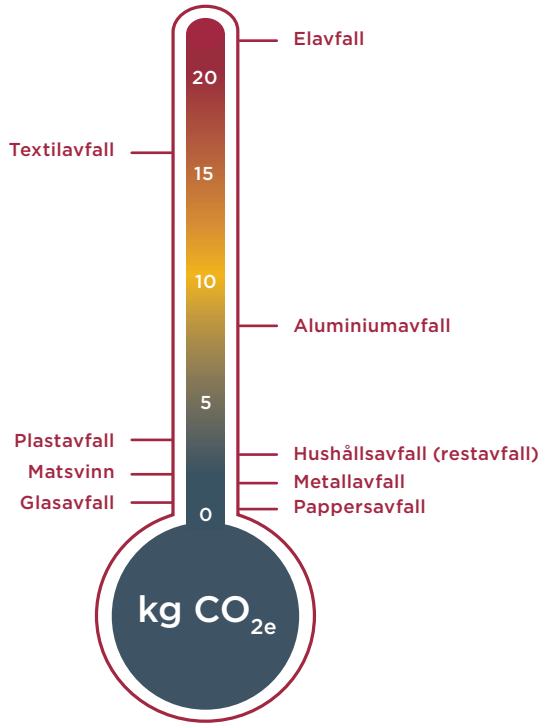

Utsläpp av klimatpåverkande gaser, omräknat till koldioxidekvivalenter per kg avfall, som olika slags avfall givit upphov till vid utvinning av råvaror, tillverkning och avfallshantering. Källa: IVL 2010.

Så gjorde Sekelbo

Sekelbo mätte avfallet

Sekelbo mätte sitt avfall innan, under och efter projektet Det avfallssnåla äldreboendet. Att se vilket avfall man hade hjälpte medarbetarna att hitta åtgärder för att förebygga det. I takt med att åtgärderna genomfördes kunde de följa hur avfallsmängderna påverkades, vilket blev en sporre till nya åtgärder. I slutet av projektet hölls en halvtimmes information på alla arbetsplatsträffar då alla medarbetare ombads att följa alla rutiner som införts särskilt noga. Januari och februari 2016 lanserades som den stora mätperioden. Tårta utlovades om resultatet blev bra.
Syftet var att motivera medarbetarna att ha särskilt fokus på avfallsförebyggande åtgärder under en längre tid för att omvandla rutinerna till goda vanor. Att mäta och se konkreta positiva resultat blir i sig också ett sätt att motivera. På bilden Sekelbos vaktmästare Mats Hugosson.

Sekelbo mätte hur mycket gröt som slängdes under en vecka. Mätningen i sig resulterade i att det endast slängdes 2,5 dl gröt den veckan. Efter det portionstillagar Sekelbo gröt istället för att koka stora mängder i förväg.

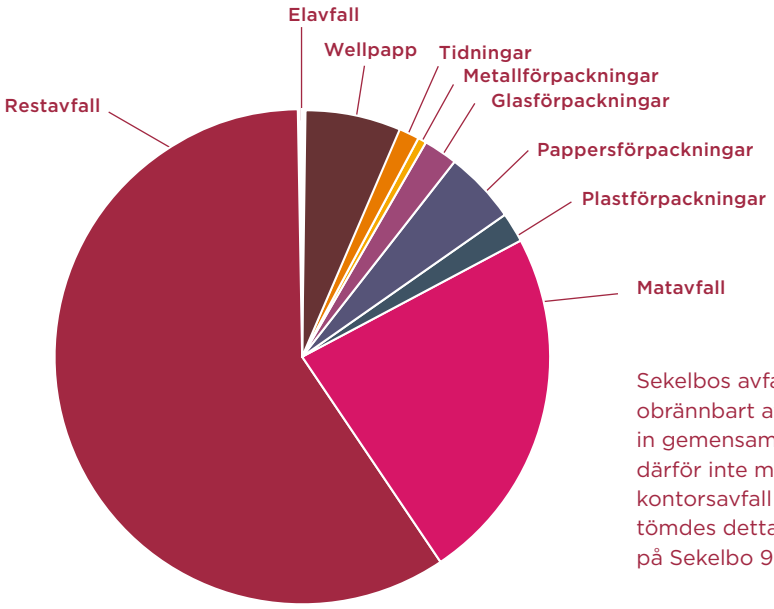

Sekelbos avfall uppmätta avfall 2015. Grovavfall och obrännbart avfall (till exempel trasigt porslin) samlas in gemensamt med flera andra verksamheter och kunde därför inte mätas separat för Sekelbo. Till detta kommer kontorsavfall och farligt avfall. På grund av små mängder tömdes detta inte 2015. 2014 var mängden kontorspapper på Sekelbo 95 kg vilket motsvarar 0,2 procent av avfallet.

Därför blir det avfall – vanliga orsaker

Fel produkter köps in. Låg kvalitet, dålig passform och produkter som inte går att reparera bidrar till onödigt avfall.

Engångsprodukter står för en stor del av det totala avfallet.

Lite extra. Man beställer och lägger upp lite extra mat och gör kanske inköpen extra stora för att få fri frakt.

Dålig koll på lager och för stora lager gör att produkter glöms, blir över och blir för gamla.

Rutiner saknas, är felaktiga eller kommuniceras inte. Till exempel rutiner för inköp, toalettbesök och hygien.

Misstolkning av regler. Det är till exempel vanligt att bäst före-datum för livsmedel övertolkas.

För mycket emballage, fel storlek på förpackningar och förpackningar som inte kan lämnas i retur.

Bristande uppföljning av till exempel avfallsmängder och inköp.

Behov av kunskap. Att veta hur mycket miljöpåverkan och kostnader kan minskas genom att förebygga avfall skapar engagemang.

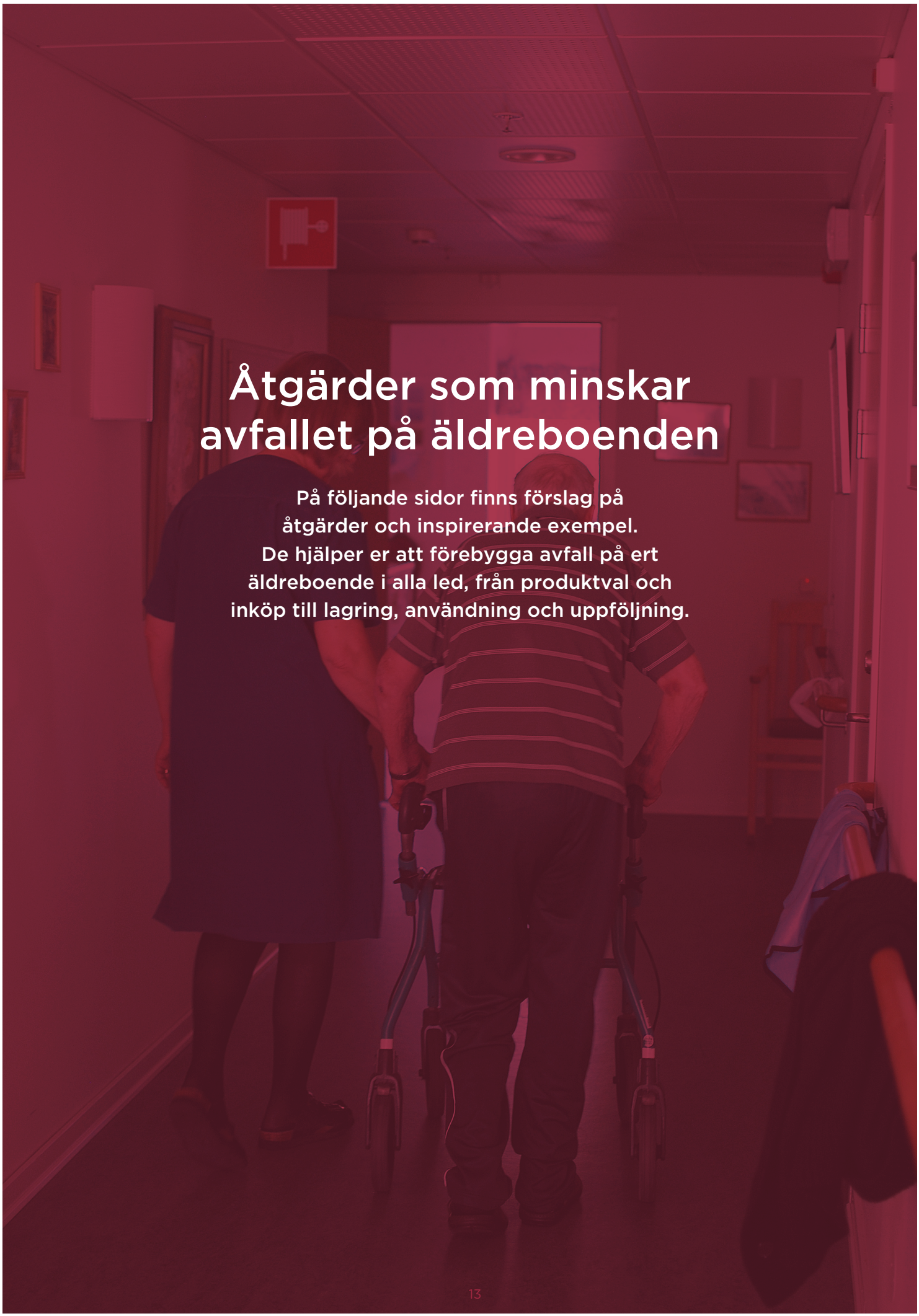

Åtgärder som minskar avfallet på äldreboenden

På följande sidor finns förslag på åtgärder och inspirerande exempel. De hjälper er att förebygga avfall på ert äldreboende i alla led, från produktval och inköp till lagring, användning och uppföljning.

Förebygg matsvinn

Minska portionsstorlekarna och öka näringsinnehållet

Enligt Livsmedelsverkets och Socialstyrelsens nya råd (april 2018) ska portionerna vara mindre med ökad närings- och energitäthet. Beställ därför mindre portioner med högre närings- och energiinnehåll. Be tillagningsköket att skicka med en följesedel (gärna med bild) som visar hur mycket som ska läggas upp av respektive kosttyp.

Välj tillbehör som de boende tycker om

Välj tillbehör efter de boendes önskemål istället för fasta tillbehör i beställningssystemet. Vissa tycker om potatis, andra föredrar ris, bulgur eller pasta. Detsamma gäller för grönsaker. Kokta och puréade grönsaker är ett bra alternativ till råa grönsaker för dem som föredrar det.

Öka samarbetet med köket

Mycket mat slängs på grund av bristande kommunikation mellan äldreboendet och köket. Skapa därför rutiner för regelbunden dialog så att menyer och tillagade mängder kan planeras efter de boendes önskemål och behov. Bjud gärna in en representant från köket och ha maten som en stående punkt på APT. Gör studiebesök hos varandra.

Återkoppla dagligen till köket

Skapa en daglig rutin för att återkoppla från boendet till köket så får måltidspersonalen reda på vad de boende tyckte om maten. Väg matsvinnet och meddela köket hur mycket mat som slängdes. Det gör det enklare att anpassa menyer och mängden tillagad mat. Mejla, SMS:a, ring , använd digitala system eller fyll i ett formulär som skickas tillbaka till köket med matvagnarna. Ring alltid om det handlar om stora problem.

Lyssna på matgästerna

Låt medarbetarna samla in de boendes önskemål på menyerna, eller ta med representanter för de boende på möten med tillagningsköket.

Rapportera frånvaro till köket direkt

Frånvaro på äldreboenden är oftast relaterad till sjukhusbesök eller dödsfall. Det enklaste är att rapportera direkt till köket så fort man får reda på frånvaron.

Öppna ett kärl, bleck eller kantin i taget

Kärl med mat från tillagningsköket ska öppnas ett i taget. Överbliven mat som inte varit framme för servering kan kylas ner direkt för att användas vid ett senare tillfälle. Köttbullar kan exempelvis användas till smörgåspålägg, och grönsaker till omelett eller paj. Inkludera rutiner för hur överbliven mat ska hanteras i egenkontrollprogrammet så att ni både följer livsmedelslagens krav och minskar matsvinnet.

Det kan vi vinna

Matsvinn är mat som slängs men hade kunnat ätas om den hanterats annorlunda. Att sortera ut matavfall och göra biogas och jordförbättringsmedel av avfallet är bra. Men det är tio gånger bättre för klimatet att förebygga att matavfallet överhuvudtaget uppstår. Maten står för drygt 25 procent av medelsvenskens klimatpåverkan (Naturvårdsverket 2013). För varje kilo matsvinn som vi kan förebygga minskar de klimatpåverkande utsläppen med motsvarande 1,6 kilo koldioxid (Chalmers 2015).

På Göteborgs Stads äldreboenden serveras 1,5 miljoner portioner per år. Cirka 60 gram per portion som lagas i storkök slängs (SNV 2014).
Det innebär att cirka 270 000 portioner med en sammanlagd vikt på 90 ton tillagas i onödan för stadens äldreboenden varje år. Klimatpåverkan från maten som slängs motsvarar utsläpp av 140 ton koldioxid.

Mindre portioner med mer innehåll

Så gjorde Sekelbo

På Sekelbo uppstod tidigare nästan 200 kilo matavfall per boende och år.
– Det största problemet var att vi fick för mycket mat från tillagningsköket. Äldre kan ofta inte äta normalstora portioner, därför slängdes mycket, säger Cristina Foconi, enhetschef på Sekelbo.

Tillagningsköket Fjällbo Park minskade därför portionsstorlekarna och ökade samtidigt näringsinnehållet. Köket antog nya riktlinjer för detta och kockarna utbildades. Några av de mer matglada på boendet upplevde att de nya portionerna var för små och deras avdelning fick därför mer mat.

Bättre kommunikation med köket

Sekelbo införde också en rutin för att återkoppla till tillagningsköket så fort det uppstår problem med matens mängd eller kvalitet. Det görs genom att skriva på matsedlarna som skickas tillbaka till köket med matvagnarna.

Numera är det alltid äldreboendets kostombud som beställer luncherna från tillagningsköket. Tidigare var upp till 13 olika medarbetare inblandade. Kostombuden har också två möten om året med tillagningsköket där de kan lyfta fram de boendes önskemål och ta upp frågor om matsvinn.

Tillbehör som de boende gillar

På initiativ av Sekelbo ändrades stadens portionsbeställningssystem AIVO så att tillbehör som potatis och pasta blev valbara för samtliga rätter. Tidigare skickades alltid ett förbestämt alternativ från köket för den ena rätten. Sekelbo väljer nu tillbehör som de vet att de boende verkligen äter. Mängden grönsaker som beställs anpassas också efter vad som faktiskt går åt.

Dessutom arbetar Sekelbo med att skapa en lugn och trevlig måltidsmiljö, där personalen sitter ner tillsammans med de boende och det dukas fint. Spring och skrammel med disk under måltiden är inte tillåtet.

Laga rätt mängd mat på boendet
Frukost och mellanmål bereds ofta på äldreboendena och ibland kvällsmål. Laga rätt mängd till exempel genom att portionstillaga gröt i mikrovågsugn och breda smörgåsar när de boende vill ha istället för att förbereda i förväg.

Ta fram rätt mängd mat
Ställ inte fram mer än vad som går åt av till exempel bröd och pålägg. Dela upp smörgåspålägg som ost och skinka i mindre förvaringslådor och öppna en i taget. Använd termos för varma drycker och kylplattor för kylvaror som ska stå framme.

Samordna menyerna
Det bra om menyerna för den mat som lagas på boendet baseras på samma råvaror för hela boendet. Då kan ni dela på stora förpackningar och risken att råvaror blir över minskar.

Gör måltiden till en trevlig stund
Dålig aptit och fysiska svårigheter hos äldre kan göra att de har svårt att få i sig maten. Gör därför måltiden till en lugn och trevlig stund. Sitt ner tillsammans med de boende. Se till att de sitter bekvämt och kan äta i lugn och ro, utan störande ljud som diskskrammel.

Samordna livsmedelsinköpen
Att olika avdelningar på ett äldreboende gör separata inköp av livsmedel leder ofta till överbeställningar och därmed matsvinn. Samordna därför inköpen mellan alla avdelningar på boendet och gör inköpen gemensamt. Begränsa antalet inköpsbehöriga personer. Det minskar mängden felbeställningar och ökar inköpskompetensen.

Förbättra inköpsrutinerna
Kontrollera vad som finns i kyl, frys och torrförråd på alla avdelningar innan ni köper in nytt. Köp livsmedel i lagom stora förpackningar. Köp frukt och grönt i säsong, de brukar ha längre hållbarhet.

Ta hand om livsmedel omedelbart vid leverans
Kyl- och frysvaror som stått framme för länge måste slängas. Skapa därför rutiner för att ta hand om livsmedelsleveranser direkt så de inte står för länge eller glöms vid leveransstället eller lastkajen.

Håll ordning i förråden
En god ordning i kylar, frysar och torrförråd ger bättre överblick. Det minskar risken för onödiga inköp och att råvaror blir dåliga och behöver slängas. Dela gärna upp stora förpackningar som ska frysas i mindre. Då kan ni ta fram lagom mycket vid varje tillfälle.

Skilj på ”bäst före” och ”sista förbrukningsdag”
Informera och utbilda medarbetarna om livsmedelslagens hygienregler. Till exempel får livsmedel som passerat bäst före-datum användas förutsatt att de är ätliga. Lukta, smaka och känn! Det är inte ovanligt att reglerna övertolkas och mat slängs i onödan. Ta gärna hjälp av måltidspersonalen som har kunskapen.

Så kan du göra i Göteborg

Använd Göteborgsmodellen för minskat matsvinn. Det är ett verktyg som innehåller åtgärder och goda exempel för att minska matsvinnet i tillagnings- och mottagningskök. Verktyget kan också ge inspiration för omsorgspersonal på äldreboenden som tillreder måltider på boendet.

Förvara maten rätt
Först in – först ut. Placera varor med tidigast utgångsdatum och kort hållbarhet längst fram i kylar och förråd.
Ordning och reda. Inventera och röj upp regelbundet i förråden. Utse ansvariga för ordningen för respektive förråd, kyl och frys.
Märk öppnade förpackningar så att de används först.
Håll +4°C i kylen och -18°C i frysen.
Förvara frukt och grönt rätt. De flesta ska förvaras i kyla, men bananer, tomat och gurka mår bäst vid +12–15° C.

Färre inköpare ger mindre svinn

Så gjorde Sekelbo

Tidigare skötte varje enhet på Sekelbo sina egna inköp. Nu gör tre inköpare alla beställningar av livsmedel och andra varor för boendets alla enheter. Inköparna sitter oftast tillsammans och gör beställningarna, om det inte är möjligt stämmer de av via telefon. Inköparna ansvarar för att kolla om varorna finns i lager innan beställning och komma överens om hur storpack ska delas mellan enheterna. För att minska avfallet väljer inköparna produkter med lång hållbarhet (så länge det inte påverkar näringsinnehåll och kvalitet), lagom stora förpackningar och i första hand frukt och grönt i säsong.

En ny rutin i egenkontrollprogrammet har gett Sekelbo bättre koll på sina livsmedelslager. Alla kylar kollas igenom en gång i veckan och frysarna en gång i månaden. Genom att ändra leveransdag för livsmedel har man också sett till att mejerivaror och grönsaker levereras färskare.

Frukost efter önskemål

– Idag frågar vi de boende vad de vill äta innan vi tillreder frukosten, berättar Birgitta Glada, undersköterska på Sekelbo. Nu kokar vi gröt till det exakta antalet matgäster och frågar om de vill ha smörgåsar innan vi breder dem. Då blir det mindre svinn.

Medarbetarna på Sekelbo lagar själva kvällsmat till de boende. Av näringsskäl och för att minska matsvinnet bestämde Sekelbo att alla enheter ska laga tillagningskökets menyförslag på kvällen. Då kan man dela på större livsmedelsförpackningar och det blir mindre råvaror över än när varje enhet lagar olika kvällsmål. Man får avvika från menyförslaget om det finns rester över som kan användas.

Sekelbos åtgärder minskade matsvinnet med 23 procent. Det minskade äldreboendets klimatpåverkan med 3,5 ton koldioxid per år. Inköpskostnaderna för livsmedel minskade med nästan 66 000 kronor per år. Pengarna kan istället användas till att öka andelen ekologisk mat.

Minska avfallet från inkontinensskydd

Prova ut inkontinensskydd individuellt

Utbilda äldreboendets inkontinensombud i individuell utprovning av inkontinensskydd. Utprovningen går oftast till så att man testar varje modell i tre till fyra dygn och noterar funktion och passform. Valet av inkontinensskydd blir sedan en ordination från sjuksköterskan. Information om vilket inkontinensskydd som ska användas ska finnas i den enskildes lägenhet.

Undersök sortimentet hos olika leverantörer innan inköp. Det ökar möjligheterna att varje boende som behöver får det inkontinensskydd som passar. Det finns även tvättbara inkontinensskydd för dem med mindre behov.

Gå på toaletten oftare

Det är viktigt för välbefinnandet och värdigheten att få göra sina behov på toaletten. Med fler toalettbesök minskar också behovet av inkontinensskydd. Dokumentera toalettrutiner i den individuella genomförandeplanen för dem som behöver hjälp. Gå regelbundet igenom rutinerna och uppdatera dem vid behov. För boende som inte kan uttrycka sig själva är det viktigt att medarbetarna lär sig känna igen signaler som visar att det är dags att gå på toaletten.

Öka kunskapen om toalettrutiner och inkontinensskydd

Utbilda medarbetarna så att toalettrutiner och ordinationer för inkontinensskydd följs och kan förbättras. Utbildningen kan genomföras i form av diskussioner på arbetsplatsträffar, föreläsningar och erfarenhetsutbyten med andra äldreboenden.

Ha koll på överblivna inkontinensprodukter

När boende avlider blir oanvända inkontinensskydd inte sällan liggande i ett förråd. Skapa därför en lagerlista över alla överblivna inkontinensskydd. Då blir de lätta att hitta och använda.

Det kan vi vinna

Det är inte ovanligt att inkontinensskydd av fel typ eller storlek används. Det leder till läckage och onödigt avfall.
Inkontinensskydd innehåller oljebaserade material som påverkar klimatet både vid tillverkning och avfallshantering. Varje inkontinensskydd ger upphov till utsläpp motsvarande cirka 0,15 kg koldioxid (baserat på uppgifter om klimatpåverkan från hushållsavfall i IVL 2010).
Om alla 57 äldreboenden i Göteborgs Stad skulle minska sin användning av inkontinensskydd på samma sätt som Sekelbo skulle de klimatpåverkande utsläppen sänkas med motsvarande cirka 80 ton koldioxid per år.

Så gjorde Sekelbo

Rätt inkontinensskydd och fler toalettbesök

– 80 till 90 procent av våra boende utnyttjar inkontinensskydd, men tyvärr används ibland skydd för säkerhets skull, istället för toalettbesök. Det handlar inte bara om miljö, utan om människors värdighet – att man faktiskt får gå på toaletten när man behöver. Därför har vi arbetat mycket med att personalen ska planera in fler toalettbesök under dagen och med att personalen ska lära sig läsa av signalerna från dem som inte kan uttrycka sig säger enhetschef Cristina Foconi.

På Sekelbo görs en individuell utprovning av inkontinensskydden av särskilt utbildade sjuksköterskor och inkontinensombud. För att få ett bredare utbud av inkontinensskydd har man valt att anlita ytterligare en leverantör. För dem med små behov används tvättbara inkontinensskydd.

Tidigare användes ungefär 70 000 inkontinensskydd per år på Sekelbo. Genom att minska användningen med 10 procent sänktes inköpskostnaderna med cirka 50 000 kr per år. Samtidigt minskade de klimatpåverkande utsläppen med motsvarande ett ton koldioxid. Det är lika mycket som en bil släpper ut under 5 000 km körning.

Använd färre engångsprodukter

Byt till tvättbara sängskydd

Tvättbara sängskydd är både bekvämare att ligga på och bättre för klimatet än engångsalternativ. Sängskydd av tyg innebär också en viss minskning av infektionsrisken eftersom ventilationen i sängen förbättras (Hässleholms kommun 2013).

Använd flergångsunderlägg för möbler

Flergångsunderlägg för möbler ger mindre avfall och lägre miljöpåverkan än engångsalternativ. Flergångsunderlägg signalerar heller inte lika tydligt för omgivningen att den boende är inkontinent.

Byt engångshaklappar mot flergångshaklappar

Det finns flera typer av tvättbara haklappar med bra funktion på marknaden. Det finns även haklappar som täcker benen, vilket kan behövas för vissa boende. Haklapparna är personliga tills de tvättas.

Använd flergångsförkläden vid duschning

De engångsförkläden som personalen använder när boende duschar, kan med fördel bytas ut mot flergångsförkläden. Förklädena förvaras i respektive badrum och tvättas efter varje användning.

Använd engångshandskar bara när det är nödvändigt

Skyddshandskar ska användas när man riskerar att komma i kontakt med kroppsvätskor och utsöndringar. Vid hantering av livsmedel är det bättre att tvätta händerna än att använda engångshandskar (vid sår och sprickor måste dock engångshandskar användas).
Är det nödvändigt med engångshandskar så använd ett par i taget, inte dubbla. Se till att det finns personliga diskhandskar så inte engångshandskar används vid disk.

Tvättlappar i tyg

Använd tygtvättlappar till ansikte och överkropp istället för engångstvättlappar. Använd alltid engångstvättlappar för nedre hygien eller om personen till exempel har en ögoninfektion. Basala hygienrutiner gäller alltid. En hygiensvamp är skön att tvätta kroppen med.

Trevligt med tygservetter

Tygservetter eller snygga kökshanddukar kan användas i stället för pappersservetter.

Förvara livsmedel i flergångslådor

Det minskar användningen av engångsplast och aluminiumfolie.

Det kan vi vinna

Många engångsprodukter på äldreboenden kan ersättas av flergångsalternativ utan att man försämrar hygienen eller orsakar merarbete. Engångsprodukter innehåller ofta plast, vilket är negativt för klimatet. Det är 10 gånger bättre för klimatet att använda tvättbara sängskydd jämfört med engångskydd. Då är klimatpåverkan från både tillverkning och tvätt under skyddens hela livslängd inräknad (IVL 2010 och The Environment Agency 2008).
Ett tvättbart sängskydd har en livslängd på cirka 400 tvättar. Klimatpåverkan från tvätt och torkning är inte mer än 4 procent av den klimatpåverkan som uppstår vid tillverkningen av ett engångsskydd.
På motsvarande sätt vinner klimatet på att även andra engångsprodukter som innehåller oljebaserade material byts ut mot flergångsalternativ.

Att köpa in, ta emot leveranser, packa upp och interndistribuera engångsprodukter och sedan bära ut dem som avfall tar tid och kraft från kärnverksamheten och påverkar arbetsmiljön. Det arbetet kan minskas betydligt genom gå över till flergångsalternativ.

Bytte till flergångsprodukter

Miljöombuden på Sekelbo tog tidigt upp problemet med att det användes mycket engångsprodukter. Resultatet blev att man bytte till flergångsprodukter både för sängunderlägg, möbelunderlägg, haklappar för boende och duschförkläden för medarbetare. Man köpte också in flergångslådor att förvara smörgåspålägg och matrester i.

Haklappar och övriga flergångsprodukter tvättas tillsammans med den boendes privata kläder som tvättas individuellt. Tvätten av flergångsprodukterna ger högre fyllnadsgrad i tvättmaskiner och tumlare men inte fler tvättar eller mer tid för att tvätta.

Bättre arbetsmiljö

Sekelbo använde tidigare 6 000-7 000 sängskydd av engångsmaterial per år. Bytet till flergångsskydd innebär att personalen slipper lägga tid på att beställa och interndistribuera cirka 240 paket med engångsskydd med en sammanlagd vikt på ett ton.

För att minska överanvändningen av engångshandskar gick Sekelbos sjuksköterska på arbetsplatsträffar igenom hur man använder handskar på rätt sätt.

Genom att byta till flergångsprodukter minskade Sekelbo sin klimatpåverkan med nästan 6 ton per år. Inköpskostnaderna för engångsprodukter minskade med 80 procent, från cirka 30 000 till cirka 6 000 kr per år.

Sekelbos vinster per år

Tvättbara sängskydd	Tvättbara duschförkläden	Flergångssittunderlägg	Flergångshaklappar
1100 kg mindre avfall	190 kg mindre avfall	350 kg mindre avfall	360 kg mindre avfall
2900 kg mindre CO_{2e}	640 mindre CO_{2e}	940 kg mindre CO_{2e}	1200 kg mindre CO_{2e}
16000 kr mindre	110 kr mindre	900 kr mindre	7500 kr mindre

På Sekelbo valde man efter test en haklapp i polyester. Den är avtorkningsbar och behöver inte tvättas efter varje användning. Polyesterhaklapparna är personliga och kan kan torkas av efter några användningar innan de tvättas.

Fler åtgärder som ger resultat

Samordna alla inköp

Minska antalet inköpsbehöriga medarbetare och samordna inköpen mellan äldreboendets olika enheter. Det minskar antalet fel och- överbeställningar. Ni får bättre kontroll på era lager och vad som behöver köpas in. Med färre inköpare ökar också möjligheten att öka kunskapen som beställare.

Skapa rutiner för återanvändning

Så länge lagen om offentlig upphandling följs kan kommunala verksamheter både köpa och sälja begagnade saker. Saker som har värde får skänkas inom den egna organisationen, till exempel till andra förvaltningar. Saker som saknar värde får även skänkas till externa aktörer. Infoga rutiner för återanvändning i er inköpsrutin respektive avfallsrutin och utse ansvariga för att det blir gjort.

Tvättrutiner för mindre avfall

Genom tydliga tvättrutiner kan både textilier och tvättmaskiner hålla längre och miljöfarliga kemikalier undvikas:
- Följ tvättråden så att textilierna håller längre.
- Undvik sköljmedel. De förstör funktionen hos inkontinensskydd, sängskydd och sittunderlägg. Sköljmedel innehåller också ämnen som är miljöfarliga, svårnedbrytbara och inte kan avskiljas i reningsverken
- Dosera rätt så minskar tvättmedelsförbrukningen och tvätten blir ren.
- En matsked ättika i sköljmedelsfacket tar bort lukt och minskar eventuell elektricitet i plaggen.
- Rengör tvättmaskiner och tumlare med rätt intervall, så håller de längre och servicekostnaderna minskar.

Kommunicera tvättrutinerna på APT och med skyltar i tvättrummet.

Minska förpackningsavfallet

Köp lagom stora förpackningar. Efterfråga returemballage som tas tillbaka av leverantören, exempelvis returbackar för frukt och bröd.

Minska äldreboendets kontorsavfall

Äldreboenden har normalt en liten kontorsdel där det uppkommer mindre mängder kontorsavfall. I vägledningen *Förebygg avfall på kontoret*, som du hittar på goteborg.se, finns flera tips på åtgärder för att minska avfall från kontor.

Avbeställ sopkärl

När avfallsmängden minskar avbeställ de sopkärl som inte behövs. Det finns myckat pengar att spara på att ha koll på den minskade avfallsmängden.

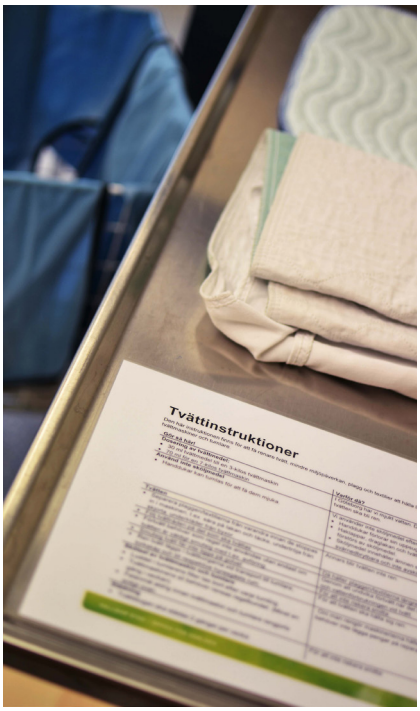

Tage minskar avfallet

Tage är Göteborgs Stads interna återbrukssajt. Här kan verksamheter annonsera ut överblivna möbler och inventarier och efterlysa sådant man vill ha. Allt på Tage är gratis.

Tack vare Tage har mängder av saker återanvänts istället för att nyproduceras. Det har minskat stadens koldioxidutsläpp med i storleksordningen 50 ton sedan Tage startades 2013. Samtidigt har staden sparat omkring 19 miljoner kronor i inköpskostnader jämfört med om nya möbler skulle köpts. Dessutom har kostnaderna för avfallshantering minskat. Tage finns på Göteborgs Stads intranät under fliken "Hela staden". Bilden visar den soffgrupp som står i Sekelbos mötesrum - ett fynd från Tage.

Sekelbos samlade resultat

Minskade avfallsmängder

Projektet Det avfallssnåla äldreboendet påbörjades i april 2015 och avlutades i mars 2016. Huvuddelen av de avfallsförebyggande åtgärderna på Sekelbo genomfördes under juni-december 2015. Mätningar gjordes i januari/februari 2015 och januari/februari 2016. Åtgärderna resultaterade i att Sekelbo minskade sitt matavfall med 23 procent och sitt restavfall med 10 procent.

- 4,5 ton avfall

Minskad klimat- och miljöpåverkan

Genom att Sekelbo minskat sitt avfall behöver nu mindre mängd livsmedel och engångsprodukter produceras, användas och avfallshanteras. Detta minskade klimatpåverkan med 10,5 ton koldioxidekvivalenter. Det motsvarar klimatpåverkan från fjärrvärmeuppvärmning av 18 lägenheter på 70 m^2.

- 10 ton CO_2

Minskade inköpskostnader

Tack vare Sekelbos minskade avfallsmängder beräknas inköpskostnaderna för Stadsdelsförvaltningen Östra Göteborg minska med sammanlagt drygt 140 000 kronor per år. Inköpskostnaderna för mat reducerades med nästan 66 000 kronor (varav större delen hos tillagningsköket). Inköpskostnaderna för inkontinensskydd beräknas minska med cirka 50 000 kronor per år och för övriga engångsprodukter med cirka 25 000 kronor per år.

+ 140 000 kr

Minskade avfallskostnader

Mindre avfall betyder också lägre kostnader för hämtning av avfall. Sekelbo sänkte sina avfallsavgifter med 3 200 kronor per år.

+ 3 200 kr

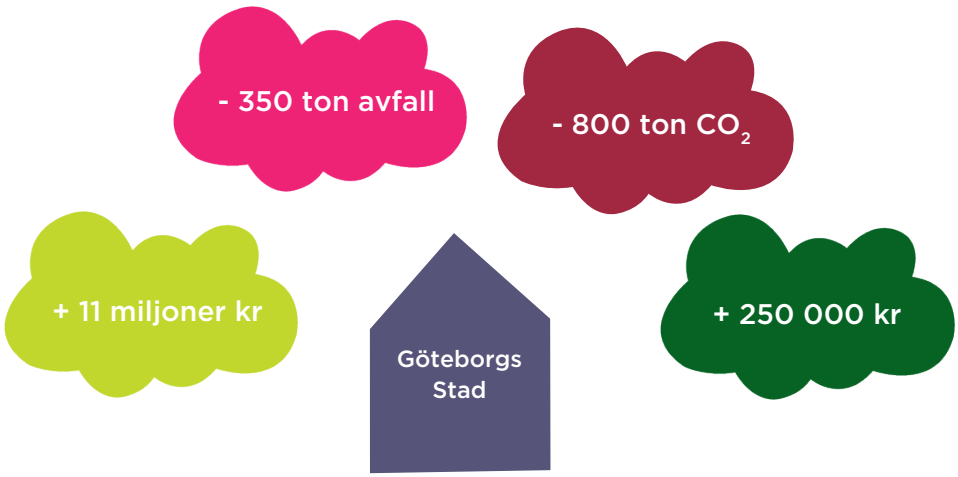

Göteborgs Stad har totalt 57 kommunala äldreboenden med 3795 platser (januari 2016). Under 2018 och 2019 inför samtliga äldreboenden "Det avfallssnåla äldreboendet" som Sekelbo utvecklade. Då görs mångdubbelt större vinster per år. Ännu mer kan förstås vinnas om Göteborgs Stads alla 50 förvaltningar och bolag förebygger avfall.

Sekelbo vann mer

Bättre arbetsmiljö
På vardagarna är det vaktmästaren som bär avfallet från Sekelbos fem våningar till soprummet. På helgerna är det omsorgspersonalen som bär ut soporna. Tack vare att avfallet minskat har alla fått en bättre arbetsmiljö, dessutom har ordningen i soprummet blivit bättre.

Mer ordning och reda
Samordnade inköp, lagerkontroll innan inköp och lagerlista över överblivna inkontinensskydd är några exempel på åtgärder som lett till bättre kontroll på verksamheten.

Mer utrymme
Genom att Sekelbo slutat köpa flera olika engångsprodukter samt minskat användningen av inkontinensskydd krävs det nu mindre utrymmen för lagring.

Bättre för de boende
Flera åtgärder som Sekelbo gjorde för att minska avfallet innebar också positiva förändringar för de boende och ett mer etiskt förhållningssätt till dem. Några exempel är att engångsunderläggen i rullstolar togs bort, lådorna med engångsprodukter försvann från de boendes lägenheter och att personalen minskat användningen av engångsplasthandskar. De boendes näringsintag har också ökat i och med att kosten har förändrats och sängarna har blivit bekvämare med tvättbara sängskydd i textil istället för engångsprodukter.

Förebilder för medborgarna
Sekelbo tar emot flera praktikanter varje år och anhöriga besöker äldreboendet i stort sett varje dag. Både personal och besökare kan inspireras av Sekelbos förebyggandearbete och ta efter hemma och på jobbet. Enhetschefen informerar till exempel om det avfallsförebyggande arbetet vid välkomstsamtalet när hyresgästen flyttar in.

Nöjdare medarbetare
En ytterligare bonuseffekt av Sekelbos arbete med att minska sitt avfall är nöjdare medarbetare.

Mats Hugosson, vaktmästare Sekelbo.

– Avfallet är inte lika tungt att bära nu och det gör att min arbetsmiljö blivit bättre. Avfallet har också blivit så pass rent att jag kan arbeta utan handskar.

Birgitta Glada, undersköterska Sekelbo

– Förr hade vi berg av kartonger med inkontinensskydd på de boendes rum. Det var inte etiskt. Nu har vi mindre leveranser som får plats i skåpen. Nu tycker jag allt har blivit mycket roligare. Man känner en större mening med arbetet när man samtidigt gör något för planeten.

Cristina Foconi, enhetschef Sekelbo

– Tidigare slängde vi enorma mängder mat, till exempel torrvaror, på grund av överskridna utgångsdatum. Nu använder vi upp allt i huset innan vi köper nytt. Allting hänger ihop. Omsorgen om de boende, arbetsmiljön och miljön. Vårt arbete med att minska avfallet ger också ringar på vattnet då personal och vårdelever ändrar beteende även privat.

Sekelbos samtliga 40 åtgärder

Matsvinn

- [ ] Infört mindre portioner med högre näringsvärde i samarbete med tillagningsköket.
- [ ] Infört en rutin för återkoppling till köket om mängd och kvalitet på maten.
- [ ] Förbättrat kontakten med tillagningsköket för att underlätta kommunikationen. Infört två regelbundna möten om året med köket och gjort studiebesök i köket.
- [ ] Ändrat beställningssystemet för lunchen så att det går att välja tillbehör till båda rätterna.
- [ ] Anpassat mängden grönsaker som beställs från tillagningsköket till vad som går åt.
- [ ] Förbättrat frånvarorapporteringen till tillagningsköket.
- [ ] Förbättrat måltidsmiljön. Personalen sitter alltid ner med de boende och diskskrammel får inte höras.
- [ ] Mätt hur stor grötmängd som slängdes vid frukost under en vecka.
- [ ] Ändrat rutinerna för frukosten. Nu görs smörgåsar och gröt efter att ha frågat de boende vad och hur mycket de vill ha, istället för att göra stora mängder i förväg.
- [ ] Ändrat rutinerna för beställning av luncher, så att färre medarbetare (endast kostombuden) gör beställningarna.
- [ ] Infört flera rutiner för att förebygga avfall i inköpsrutinen för livsmedel, bland annat lagerkontroll innan inköp, att i första hand köpa säsongens frukt och grönt och att dela på storförpackningar.
- [ ] Ändrat leveransdag för livsmedel från måndag till torsdag. Det gör att varorna håller längre eftersom måndagsleveransen packades på fredagen.
- [ ] Förbättrat rutinerna för mottagning av livsmedelsleveranser för att minimera risken att leveranserna står ute för länge eller glöms på leveransstället.
- [ ] Infört rutiner i egenkontrollprogrammet för att inventera kylar en gång i veckan och frysar och torrförråd en gång i månaden.
- [ ] Uppdaterat egenkontrollprogrammet för äldreboendets våningskök med rutiner för förvaring av frukt och grönt samt användning av kylplattor vid servering.
- [ ] Spridit ett faktablad om hur frukt och grönsaker ska lagras för att få längre hållbarhet.
- [ ] Samordnat menyplaneringen för kvällsmålen mellan avdelningarna.

Inkontinensskydd

- [ ] Ökat antalet toalettbesök utifrån de boendes förmågor och behov. Bland annat har medarbetarna arbetat med att lära sig känna igen signaler från dem som inte själva kan uttrycka sig om att det är dags att gå på toaletten.
- [ ] Haft erfarenhetsutbyte om toalettrutiner och inkontinensskydd med Kaptensgården i Hässleholm.
- [ ] Utbildat sjuksköterskor och inkontinensombud i individuell utprovning av inkontinensskydd.
- [ ] Genomfört systematiskt arbete med individuell utprovning av inkontinensskydd för de boende.
- [ ] Fått information av flera leverantörer om ett brett sortiment av inkontinensskydd.
- [ ] Infört tvättbara inkontinensskydd för de med små behov (skydden sitter insydda i trosa/kalsong).
- [ ] Infört en lagerlista för överblivna inkontinensskydd så att de inte behöver slängas.

Engångsprodukter

- [ ] Bytt från engångsskydd till flergångsskydd i sängarna.
- [ ] Ersatt engångsunderlägg i möbler med flergångsunderlägg.
- [ ] Bytt engångshaklappar mot flergångshaklappar.
- [ ] Ersatt engångsförkläden som personalen använder vid dusch av de boende med flergångsförkläden.
- [ ] Övergått till flergångsburkar för matrester och pålägg, istället för engångsplastpåsar.
- [ ] Sjuksköterskan har på arbetsplatsträffar gått igenom rutiner för hur handskar ska användas på rätt sätt. Syftet är att säkra smittskydd men undvika överanvändning av engångshandskar.
- [ ] Köpt in diskhandskar då man tidigare ibland använde engångshandskar vid disk.
- [ ] Inventerat förråden av engångsmaterial för att få överblick och identifiera överinköp och produkter som kan bytas mot flergångsprodukter.

Övriga åtgärder

- [ ] Genomfört en workshop för att identifiera åtgärder för att minska avfallet.
- [ ] Mätt avfallsmängder innan, under och efter att åtgärder för att förebygga avfall genomförts och kommunicerat resultaten till medarbetarna.
- [ ] Tagit fram dagliga rutiner som ska göras på äldreboendet för att minska avfallet och kommunicerat dem till medarbetarna, bland annat på arbetsplatsträffar.
- [ ] Utbildat personalen om avfallsförebyggande på arbetsplatsträffar.
- [ ] Informerat om rutiner för hantering av medicinrester.
- [ ] Tagit fram tvättinstruktioner för att minska avfallsmängderna.
- [ ] Minskat antalet inköpare till tre på hela äldreboendet och samordnat inköp av alla varor mellan enheterna. Tidigare gjorde varje enhet inköp för sig.
- [ ] Tagit fram och spridit ett informationsblad om miljönyttan och den ekonomiska nyttan med åtgärder för att förebygga avfall.

Källor

Chalmers University of technology 2015, Food waste and climatic impacts of food consumption –the case of Sweden, Kalliopi Plataniti, Department of Energy and Environment Division of Physical Resource Theory

Hässleholms kommun 2013, Uppföljning av Pilotprojektet - Förebygga avfall inom omsorgen i Hässleholms kommun

IVL 2010, Miljöpåverkan från avfall, underlag för avfallsprevention och förbättrad avfallshantering, Rapport B1930

Livsmedelsverket 2018, Bra måltider för äldreomsorgen, Råd för ordinära och särskilda boenden - i hemtjänst och äldreboenden

Naturvårdsverket 2014, Matavfallsmängder i Sverige

Naturvårdsverket 2013, Förslag till etappmål för minskad mängd matavfall

The Environment Agency 2008, An updated lifecycle assessment study for disposable and reusable nappies, Science Report – SC010018/SR2

Läs mer

På www.goteborg.se/forebyggavfall och Göteborgs Stads intranät under Miljöarbete i staden finns allt material som tagits fram för att förebygga avfall. Förutom vägledningar och checklistor för kök, äldreboende, skola, kontor, IT, inköp och upphandling, flerbostadshus, resturang och kafé, beställning av konferenser, hotell och catering samt återanvändning finns alla rutiner och material som togs fram eller uppdaterades under projektet för att minska avfallet på Sekelbo:

Dagliga rutiner för minskat avfall
Beställningsrutin för livsmedel
Tvättinstruktioner för mindre avfall
Egenkontrollprogram
Informationsblad om miljönyttan med att minska avfall på äldreboende
Informationsblad om säsongsmat

Information och inspiration

Vill du och din verksamhet ha inspiration och introduktion för att komma igång med att minska ert avfall? Kontakta Kretslopp och vatten: kundservice@kretsloppochvatten.goteborg.se